

سفارت‌آنگلستان در تهران مرکز فرماندهی فتنه

۱ شهریور ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۴۷

حضور آشکار دیپلمات‌های انگلیسی با نمادهای سبز در میان آشوبگران، نفوذ برخی از رابطین امنیتی سفارتخانه در ستاد کاندیداهای خاص و اعزام جاسوس‌های انگلیس تنها نمونه‌هایی از کارشکنی‌های انگلستان در فتنه ۸۸ است

پس از آنکه نقش مخرب سفارت انگلیس در فتنه ۸۸ کشف شد، تعطیلی این سفارت مورد تأیید مقامات کشور واقع شد. اما علاوه بر قضایای ۸۸ نمونه‌های متعددی از دخالت سفارت انگلیس در امور ایران وجود دارد.

آنچنان که از شواهد تاریخی برمی‌آید، همواره سفارت انگلیس ابتدا خود را طرفدار مردم ایران معرفی کرده و با فریب افراد بی‌بصیرت دستیابی به اهداف استعمارگرانه خود را دنبال کرده است. با وجود این پیشینه، امروزه در محافل داخلی ایران، خبرهایی از بازگشایی مجدد این سفارت به گوش می‌رسد. این نوشتار به دنبال آن است تا با بازخوانی پیشینه سفارت بریتانیا در ایران، عواقب بازگشایی این سفارت را بررسی کند.

۱- نقش سفارت انگلیس در انحراف جنبش مشروطه

جنبش مشروطه در اصل حرکتی برای گسترش عدالت در کشور بود و جز این هدف دیگری نداشت. بر همین اساس علما به عنوان سردمداران این جریان تحصن در اماکن مذهبی ایران همچون حرم حضرت عبدالعظیم(ع) و حرم حضرت معصومه (س) را برای به ثمر رسیدن این جنبش انتخاب کردند. در چنین شرایطی، سفارت انگلیس وارد جریان شد. بدین ترتیب بسیاری از گروه‌های غیرمذهبی با بست‌نشینی در سفارت انگلستان طرح غربی مشروطه را کلید زدند و انحراف مشروطه از اهداف اولیه‌اش را بنیان گذاشتند.

در همین رابطه دسته‌ای از علما که آگاه بودند «مشروطه از دیگ پلوی سفارت انگلیس بیرون آمده است» تلاش کردند تا با تطبیق قوانین مشروطه با شرع، مشروطه را مشروع کنند. گرچه شیخ فضل‌الله نوری که در راس مشروعه‌خواهان قرار داشت تاحدودی در این امر موفق بود اما در نهایت با توطئه انگلستان، پس از فتح تهران به دار آویخته شد. بدین ترتیب به تعبیر آل‌احمد پیکر بی‌جان شیخ بر روی دار نمادی از اعتلای پرچم استعمار انگلستان در ایران شد.

کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ یکی از مهم‌ترین دخالت‌های سفارت انگلیس در امور داخلی ایران بود. براساس طرح کودتای انگلیسی سوم اسفند، ژنرال آیرونساید و نورمن مسئولیت یافتند تا رضاخان میرپنج را به عنوان رهبر نظامی کودتا و سیدضیاءالدین طباطبایی را به عنوان رهبر سیاسی کودتا برگزیده و هماهنگی‌های لازم را با آنان انجام دهند. بر همین اساس آیرونساید در قزوین با رضاخان ملاقات کرد و طرح کودتا را به او تفهیم کرد. در خصوص انتخاب رضاخان برای فرماندهی نظامی کودتا اردشیر ریپورتر، عامل و جاسوس انگلیس در ایران، نقش مهمی داشت. بدین ترتیب با حرکت نیروهای قزاق از قزوین به تهران، پایتخت در تصرف نیروهای کودتا قرار گرفت و انگلیسی که در جریان قرارداد ۱۹۱۹ خود را شکست خورده می‌دید با روی کار آوردن مهره‌ای دست‌نشانده چون رضاخان تلاش کرد تا به اهداف استعماری خود در ایران جامه عمل بپوشاند. لذا پس از کودتا آرام آرام زمینه انتقال قدرت از قاجار به پهلوی را فراهم ساخت.

۳- ممانعت سفارت انگلیس در ملی شدن صنعت نفت ایران

در سال ۱۳۲۰ آنچه بیش از هر چیز روابط ایران و انگلستان را تحت تاثیر قرار می‌داد مسئله نفت بود. در واقع تصمیمات یک‌جانبه شرکت نفت برای تامین منافع خود، موجبات تیرگی روابط را فراهم آورد. نفت ایران برای نخستین بار در ۱۲۸۷ در مسجد سلیمان کشف و استخراج شد و به عنوان امتیاز در اختیار داری انگلیسی قرار گرفت. از این زمان انگلیسی‌ها غارت نفت ایران را آغاز کردند. از آنجا که طی سال‌های بعد نفت با استقلال ایران پیوند خورد، تصاحب نفت از سوی انگلیس به معنای نابودی استقلال ایران تلقی می‌شد.

انگلیسی‌ها در دوران رضاشاه موفق شدند تا با قرارداد ۱۹۳۳ به مدت شصت سال دیگر نفت ایران را در اختیار خود بگیرند. جنگ دوم جهانی اهمیتی نفت را در معادلات جهانی نشان داد. لذا پس از جنگ، مجلس مانع واگذاری نفت شمال به شوروی شد و این زنگ خطری برای انگلیس بود بنابراین سفارت بریتانیا به نمایندگی نویل گس به تکاپو افتاد اما طرح معروف به گس-گلشائیان به تصویب مجلس ایران نرسید. پس از آن نیز جریان ملی شدن صنعت نفت آغاز شد. در این بین سفارت انگلیس از هیچ گونه کارشکنی دریغ نکرده و بارها در دادگاه لاهه و شورای امنیت اقامه دعوی کرد اما چون موفقیتی کسب نکرد تصمیم گرفت تا با اعزام دو هیات نظامی به رهبری بازیل جکسون و ریچارد استوکس ایران را تهدید کند.

در این میان سفارت انگلستان به جای آنکه به امور دیپلماتیک پردازد نسخه ثانی شرکت نفت انگلیس بود و به توطئه می‌پرداخت. اقدامات برای غارت نفت ایران از لندن هدایت می‌شد. بر همین اساس در مهر ۱۳۳۱ دولت ایران که شاهد توطئه سفارت انگلیس در تهران بود روابط سیاسی کشور با بریتانیا را قطع کرده و سفارت بسته شد. از آن پس انگلستان تلاش کرد تا با همکاری آمریکا دولت مصدق را با کودتایی براندازد.

۴- کودتای ۲۸ مرداد و نقش عوامل سفارت انگلیس

در بحبوحه جریان نفت دولت انگلستان که دست خود را از نفت ایران کوتاه می‌دید طرح براندازی دولت مصدق به وسیله یک کودتای نظامی را برنامه‌ریزی کرد. برهمن اساس رابطان ام آی ۶ با سیا ارتباط برقرار کردند و چون گسستگی میان مصدق و نیروهای مذهبی را مشاهده کردند اقدام به اجرای نقشه کودتا کردند. عملیات کودتا با نام رمزی «بوت» ابتدا توسط انگلیسی‌ها راه اندازی شد و سپس به عملیات آژاکس تغییر نام داد.

این کودتا به وسیله سازمان مخفی اطلاعات بریتانیا یا انتلیجنت سرویس و سازمان سیا برنامه‌ریزی شد. بی‌بی‌سی نیز به عنوان یکی دیگر از وسیله‌های کودتا عمل می‌کرد. نماینده اصلی انگلستان در این جریان مونتی وودهاوس بود که مسئولیت سازماندهی عوامل کودتا در ایران را داشت. این افراد پیش از مهر ۳۱ از سوی سفارت شناسایی شده بودند. عملیات کودتا گرچه در ۲۵ مرداد با شکست مواجه شد اما سه روز بعد توانست مصدق را سرنگون کرده و شاه فراری را به ایران بازگرداند.

۵- نقش سفارت انگلیس در فتنه ۸۸

نمونه‌های متعددی از خراب‌کاری‌های عاملان انگلیس در قضایای پس از انتخابات سال ۸۸ وجود دارد: حضور آشکار دیپلمات‌های انگلیسی با نمادهای سبز در میان آشوبگران، نفوذ برخی از رابطین امنیتی سفارتخانه در ستاد کاندیداهای خاص و اعزام جاسوس‌های انگلیس در ظاهر خبرنگار به ایران و پوشش همه جانبه اتفاقات منتهی به انتخابات تنها نمونه‌هایی از کارشکنی‌های انگلستان در فتنه ۸۸ است. در این بین بی‌بی‌سی نیز با دامن زدن به حوادث و متشنج نشان دادن اوضاع، امنیت کشور را تهدید می‌کرد.

سفارت انگلستان در تهران به عنوان مرکز فرماندهی، هدایت جریان انحرافی را برعهده داشت. طبق شواهد و مدارک موجود این سفارتخانه تحت پوشش نیروهای محلی، افرادی را بین اغتشاشگران فرستاده و مطالب مورد نظر خود را به آنها القا می‌کرد. در پی بروز دخالت‌های افراد سفارت انگلیس، در همان روزها ۸ تن از کارمندان این سفارتخانه دستگیر شدند. بدین ترتیب پرده کنار رفت و چهره سفارت انگلستان در تحریک اغتشاشگران و ارتباط با سران فتنه فاش شد.

منبع: مرکز اسناد انقلاب اسلامی

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۱۳۱۸/سفرات-انگلستان-سفرات-۳۱۳۱۸>